

Otázky SZK z Dějin umění a architektury – tematická část

(určeno pro všechny obory s výjimkou oboru Architektonická tvorba)

1. Role obrazu v dějinách

Ikona x obraz, ikonoklasmus, obrazárny, galerie, muzea, obraz a sémiotika (Barthes), vizuální studia (John Berger), obraz po internetu.

Milena Bartlová, *Skutečná přítomnost: Středověký obraz mezi ikonou a virtuální realitou*. Praha: Argo 2012, s. 9–41.

Roland Barthes, *Rétorika obrazu*. In: Karel Císař (ed.), *Co je to fotografie?* Praha: Herrmann & synové 2004, s. 51–61.

John Berger, *Způsoby vidění*. Praha: Labyrint 2016.

David Čeněk – Tereza Porybná (eds.), *Vizuální antropologie: Kultura žitá a viděná*. Červený Kostelec: Pavel Mervart 2011.

Vilém Flusser, *Moc obrazu*. In: Jiří Ševčík, Pavlína Morganová, Terezie Nekvindová, Dagmar Svatošová (eds.), *České umění 1980–2010, Texty a dokumenty*. Praha, VVP AVU 2011, s. 465–470.

Ladislav Kesner (ed.), *Vizuální teorie: Současné angloamerické myšlení o výtvarných dílech*. Praha: H+H 2005.

W. J. T. Mitchell, *Teorie obrazu: Eseje o verbální a vizuální komunikaci*. Praha: Karolinum 2017.

Tomáš Pospiszyl (ed.), *Před obrazem: Antologie americké výtvarné teorie a kritiky*. Praha: OSVU 1998.

Jan Royt, *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*. Praha: Karolinum 2011 (2. vyd.), s. 9–37.

Štěpán Vácha, *Imaginum elegantia*. K estetické působivosti náboženského obrazu v českých zemích v 17. a 18. století, *Umění* 62, 2014, s. 251–275.

Artie Vierkant, *Objekt obrazu po internetu*. In: *Sešit pro umění, teorii a příbuzné zóny* 17/2014.

2. Status umělce v předmoderní, moderní a postmoderní společnosti

Různá chápání umění a jeho tvůrce v dějinách, cechovní x dvorní umělec, renesanční kult umělcova génia, hodnota autorství a originality, romantický ideál umělce, veřejná role umělce (aktivismus, politické avantgardy), umělec-celebrita, osobní mytologie, smrt autora, umělec-teoretik-kurátor, vztahová estetika, umělec v podmínkách uměleckého trhu.

Roland Barthes, *Smrt autora*, in: Helena Bendová, Matěj Strnad (eds.), *Společenské vědy a audiovizí*. Praha: AMU 2014, s. 263–269.

Charles Baudelaire, *Malíř moderního života*. In: Charles Baudelaire: *Úvahy o některých současných*, Odeon, Praha 1968, str. 594–600.

Nicolas Bourriaud, *Postprodukce*. Praha: Tranzit 2004.

Umberto Eco, *Umění a krása ve středověké estetice*. Praha: Argo 2012.

Ernst Kris – Otto Kurz, *Legenda o umělci*. Praha: Arbor vitae a UMPRUM 2009.

Tomáš Sekyrka (ed.), *Umění a mistrovství. Pražská malířská bratrstva 1348–1783*. Praha: Národní galerie v Praze 1997.

3. Proměny v chápání umění / Pokusy o definici umění napříč dějinami

Protiklad Platónovy a Aristotelovy koncepce umění, renesanční a manýristická teorie umění, klasicismus (Winckelmann), estetická teorie umění x filozofická teorie umění (Kant x Hegel), avantgardní teorie umění a uměleckého díla

(Marcel Duchamp a ready made), institucionální definice umění (Dickie), Adornova estetika.

Theodor Adorno, *Schéma masové kultury*. Praha: OIKOYMENH 2010.

Aristotelés, *Poetika*. Praha: OIKOYMENH 2008.

Denis Ciporanov – Tomáš Kulka (eds.), *Co je umění? Texty angloamerické estetiky 20. století*. Červený Kostelec: Pavel Mervart 2011.

Arthur Danto, *Umělecká díla a skutečné věci*, in: Helena Bendová – Matěj Strnad (eds.), *Společenské vědy a audiovizí*. Praha: AMU 2014, s. 311–330.

Gordon Graham, *Filosofie umění*. Brno: Barrister a Principal 2004.

Tomáš Kulka, *Umění a falzum: Monismus a dualismus v estetice*. Praha: Academia 2004.

Tomáš Kulka, *Umění a kýč*. Praha: Torst 2014.

Jan Mukařovský, *Umělecké dílo jako znak*. Praha: Ústav pro českou literaturu 2008.

Pavel Preiss, *Panoráma manýrismu. Kapitoly o umění a kultuře 16. století*, Praha: Odeon 1974, s. 103–175.

Johann Joachim Winckelmann, *Dějiny umění starověku*. Statí, Praha: Odeon 1986, zejm. s. 21–42 a s. 265–283.

Pavel Zahrádka (ed.), *Estetika na přelomu milénia: Vybrané problémy současné estetiky*. Brno: Barrister a Principal 2011.

4. Dějiny v umění, historismy, návraty, anachronismy

Umění jako dialog s minulostí, cyklické a lineární v dějinách umění. Umění jako posloupnost slohů. Nacházení antiky (v renesanci), barokní gotika, architektonické historismy 19. století, Muzeum moderního umění a genealogie modernismu (Alfred Barr Jr. a jeho schéma vývoje moderních uměleckých směrů), postmodernismus – stylová pluralita, remix a postprodukce (Bourriaud).

Nicolas Bourriaud, *Postprodukce*. Praha: Tranzit 2004.

Georges Didi-Huberman, *Ninfa moderna: Esej o spadlé draperii*. Praha: Fra 2009.

Ernst Gombrich, *Umění a iluze*. Praha: Odeon.

Tomáš Hříbek, *Proti primitivismu: Gombrichova kritika moderního umění*. In: František Mikš, Gombrich: Tajemství obrazu a jazyk umění. Brno: Barrister a Principal 2016 (2. vyd.).

Ladislav Kesner (eds.), Gombrich: Porozumět umění a jeho dějinám. Brno: Barrister a Principal 2010, s. 117-163.

Viktor Kotrba, *Česká barokní gotika*, Praha 1976, s. 9–123.

Erwin Panofsky, *Idea: Příspěvek k historii pojmu starší teorie umění*. Praha: Malvern 2015.

Erwin Panofsky, *Význam ve výtvarném umění*. Praha: Academia – Malvern 2013.

Tomáš Pospiszyl, *Asociativní dějepis umění*. Praha: Tranzit 2014.

Jindřich Vybíral, *Česká architektura na prahu moderní doby. Devatenáct esejů o devatenáctém století*, Praha 2002.

Wilhelm Worringer, *Umění a vcítění: Příspěvek k psychologii stylu*. Praha: Triáda 2001.

Jan Zálešák, *Minulá budoucnost / Past Future*. Brno: VUT 2013.

5. Umění a politika, obraz a moc

Kultovní funkce umění, umění ve službě státu a společenské reprezentace, role objednavatele umění, umění a formování národní identity, autonomní postavení moderního umění, ideologický vliv na umění, totalitní stát a umění (zvrhlé umění, socialistický realismus), angažované umění, korporátní estetika.

Milena Bartlová – Jindřich Vybíral a kol., *Budování státu: Reprezentace Československa v umění, architektuře a designu*. Praha: VŠUP 2015.

Peter Bürger, *Teorie avantgardy. Státní moderny*. Praha: AVU 2015.

Guy Debord, *Společnost spektaklu*. Praha: Intu 2007.

Hal Foster, *Co je nového na neoavantgardě*. In: *Sešit pro umění, teorii a příbuzné zóny* 8/2010.

Boris Groys, *Gesamtkunstwerk Stalin. Rozpolcená kultura v Sovětském svazu*. Praha: AVU 2010-

Václav Magid, *Od estetizace Politiky k politizaci umění a zpět. Bludný kruh současného „politického umění“*. In: Jiří Ševčík, Pavlína Morganová, Terezie Nekvindová, Dagmar Svatošová (eds.), *České umění 1980-2010, Texty a dokumenty*. Praha, VVP AVU 2011, s. 619-632.

Richard Murphy, *Teoretizace avantgardy: Modernismus, expresionismus a problém postmoderny*. Brno: Host 2011.

Karel Teige, *Entartete Kunst*. In: Karel Teige, *Osvobození života a poezie. Studie ze 40. let*. Praha: Aurora 1994, s. 59–86.

6. Budoucnost, vize, utopie

Apokalyptická imaginace, kosmologické a vizionářské umění (H. Bosch, W. Blake, J. Koller), historické avantgardy a idea originality (futurismus, konstruktivismus), nový člověk, utopická architektura, stará a nová média, spekulativní fikce.

Ivan Adamovič – Tomáš Pospiszyl (eds.), *Planeta Eden: Svět zítřka v socialistickém Československu*. Řevnice u Prahy: Arbor vitae 2010.

Hakim Bey, *Dočasná autonomní zóna*. Praha: Tranzit 2004

Boris Groys, *Umění ve věku biopolitiky; od uměleckého díla k dokumentaci umění*. In: Jiří Ševčík, Pavlína Morganová, Terezie Nekvindová, Dagmar Svatošová (eds.), *České umění 1980-2010, Texty a dokumenty*. Praha, VVP AVU 2011, s. 697-705.

Guy Debord, *Zpráva o konstrukci situací a podmínkách organizace a působení mezinárodní situacionistické tendence*. In:

Sešit pro umění, teorii a příbuzné zóny, 4-5/2008, s. 7-30.

Jiří Hříza, *Města utopistů*. Praha: Československý spisovatel 1967.

Greil Marcus, *Stopy rtěnky, Tajná historie dvacátého století*. Olomouc: Votobia 1998.

Christian Norberg-Schulz, *Principy moderní architektury*. Praha: Malvern 2016.

Gary Schwartz, *Hieronymus Bosch. Cesta do nebe a pekla*. Praha: Knižní klub 2016.

7. Tělo, tělesnost a figurativní tendence

Člověk jako téma umění v historii a světových kulturách, tělo a tělesnost v antice a renesanci, od Michelangela k Rodinovi. Proměny figurace a realismy 20. století. Portrét-akt-pornografie v umění, médium performance a body art, dandysmus (Wilde) - život jako umělecká forma. Post/transhumanismus.

Jean Clair, *Úvahy o stavu výtvarného umění. Kritika modernity*. Barrister & Principal, Brno 2006.

Françoise Coblenceová, *Dandysmus: Povinnost pochybnosti*. Prostor, Praha 2003.

Donna Haraway, *Kyborgský manifest: Věda technologie a socialistický feminismus*. In: Hana Bendová – Matěj Strnad (eds.), *Společenské vědy a audiovizie*. Praha: AMU 2014.

Maurice Merleau-Ponty, *Oko a duch*, Praha: Obelisk 1971.

Taťána Petrasová a Pavla Machalíková (edd.), *Tělo a tělesnost v české kultuře 19. století*, Praha: Academia 2010.

Petr Rezek, *Tělo, věc a skutečnost*. Praha: Galerie Ztichlá klika 2010.

Petr Rezek, *K teorii plastičnosti*. Praha: Galerie Ztichlá klika 2011 (2. vyd.).

8. Umění mezi přírodou a vědou

Umění pravěku a přírodních národů. Antická estetika - příroda a přirozenost; pojem mimesis; krajinomalba, land art, vliv moderních médií a internetu; vizualizace; umělec jako vědec (Leonardo), umění jako výzkum.

Erich Auerbach, *Mimesis*, Praha: Mladá fronta 1998

John Berger, Proč se dívat na zvířata. In: Týž, *O pohledu*. Praha: Fra 2009.

Ladislav Kesner – Coleen M. Schmitz (eds.), *Obrazy mysli/Mysl v obrazech*. Brno: Moravská galerie 2011.

Robert Smithson, Průvodce po uměleckých památkách města Passaic. In: Tomáš Pospiszl (ed.), *Před obrazem*. Praha: OSVU 1998, s. 77-83.

Karel Stibral, *Darwin a estetika*. Červený Kostelec: Pavel Mervart 2006.

Karel Stibral – Ondřej Dadejčík – Vlastimil Zuska, *Česká estetika přírody ve středoevropském kontextu*. Praha: Dokořán 2009.

Karel Stibral – Ondřej Dadejčík – Jan Staněk (eds.), *Zahrada: přirozenost a umělost*. Praha: Dokořán 2013.

Jiří A. Svoboda, *Počátky umění*. Praha, Academia 2011.

Paul Virilio, *Válka a film*. Praha: Pavel Mervart 2007.

9. Výstavy umění

Tradice a proměny vystavování/prezentace umění v dějinách. Role muzeí a sbírek v historii umění. Role kurátorů a teorie umění; problémy bienalizace, white cube, Umění ve veřejném prostoru, Institucionální kritika, virtuální umění, význam výtvarné gramotnosti. Umělecký trh a sběratelství a jejich vliv na umění.

Pierre Bourdieu: *Pravidla umění. Vznik a struktura literárního pole*, Brno: Host 2010.

Ladislav Kesner, *Muzeum umění v digitální době: Vnímání obrazů a prožitek umění v soudobé společnosti*. Praha: Národní galerie – Argo 2000.

Brian O'Doherty, *Uvnitř bílé rychle*. Praha: Tranzit 2014.

Hans Ulrich Obrist, *Stručná historie kurátorství*, GASK, Kutná Hora 2012.

Kateřina Pavlíčková (ed.), *Umělecké dílo ve veřejném prostoru*. Praha: Sorosovo centrum současného umění 1997.

Sarah Thorntonová, *Sedm dní ve světě umění*. Zlín, Kniha Zlín 2016.

10. Vztah umění a jeho médií

Malířské a grafické technologie, umění a jeho reprodukce od konce středověku po digitální technologie, *Gesamtkunstwerk*, mediální specificita v modernismu, Walter Benjamin, Intermedia, přechody mezi médii, pojem remediace; co jsou nová média (Lev Manovich); postmédia.

Walter Benjamin, *Umělecké dílo ve věku své technické reprodukovatelnosti*. Walter Benjamin. Labyrint revue 23-24 (2008), s. 166-174.

Tomáš Dvořák (ed.), *Kapitoly z dějin a teorie médií*. Praha: AVU 2010.

Vilém Flusser, Náčrt teorie technoimaginace. In: Jiří Ševčík, Pavlína Morganová, Terezie Nekvindová, Dagmar Svatošová (eds.), *České umění 1980-2010, Texty a dokumenty*. Praha, VVP AVU 2011, s. 471-476.

Clement Greenberg, Modernistická malba. In: Tomáš Pospiszl (ed.), *Před obrazem*. Praha: OSVU 1998, s. 35-42.

Marshall McLuhan, *Jak rozumět médiím: Extenze člověka*. Praha: Mladá fronta 2011.

Lubomír Slaviček, „Sobě, umění, přátelům“: *Kapitoly z dějin sběratelství v Čechách a na Moravě 1650-1939*. Brno: Barrister & Principal, 2007.

Peter Weibel, Postmediální situace, in: J. Ševčík et al., *České umění 1980-2010. Texty a dokumenty*. Praha: AVU 2011, s. 437-442.

11. Role identity a genderu v umění

Kontext a historie feminismu a jeho dopady na umění. Modely vztahů mezi umělci-muži a ženami-umělkyněmi a jejich reflexe. Genderová studia. Rodová identita jako předmět malířství, sochařství či uměleckých děl z oblasti konceptuálního umění. Proměny dějepisů umění, významné autorky a zhodnocování jejich díla.

Judith, Butlerová, Subjekty pohlaví/gender/touhy. In: Helena Bendová – Matěj Strnad (eds.), *Společenské vědy a audiovizie*. Praha: AMU 2014, s. 671-706.

Pavlína Morganová (ed.), *Někdy v sukni*. Brno: Moravská galerie v Brně 2014.

Linda Nochlin, Proč neexistovaly žádné velké umělkyně? In: Martina Pachmanová (ed.), *Neviditelná žena*. Praha: One Woman Press 2002.

Libora Oates-Indruchová (ed.), *Dívčí válka s ideologií: Klasické texty angloamerického feministického myšlení*. Praha: SLON 1998.

Martina Pachmanová, Rozum, cit, ženy a současné umění. In: Jiří Ševčík, Pavlína Morganová, Terezie Nekvindová, Dagmar Svatošová (eds.), *České umění 1980-2010, Texty a dokumenty*. Praha, VVP AVU 2011, s. 645-650.

Naomi Wolf, *Mýtus krásy*. Praha: Aspekt 2000.

Virginia Woolfová, *Vlastní pokoj*. Praha: One Woman Press 1998.

Ladislav Zikmund-Lender (ed.), viz *Texty o (queer) kultuře, reprezentaci a vizualitě*. Praha: Charlie 2011.

12. Mimeoevropské umění, geografie umění

Vztah evropského a mimeoevropského umění v dějinách. Orientalismus ve výtvarném umění. Modernismus a konceptualismus jako příklady internacionálních hnutí? Postkoloniální studia a kulturní imperialismus. Postmodernismus a téma centra a periferie; aplikace na pojmy východ x západ v kontextu východní Evropy.

Josef Čapek. *Knihy o umění*. Praha: Triáda 2009.

Frantz Fanon, *Psanci této země*. Praha: Tranzit 2015.

Piotr Piotrowski, On the Spatial Turn, or Horizontal Art History (Prostorový obrat aneb horizontální dějiny umění). In: *Umění* č. 5, 2008, s. 378-383.

Edward Said, *Orientalismus*. Praha: Paseka 2006.

Tomáš Winter, *Palmy na Vltavě*. Praha – Plzeň: Arbor vitae – Artefactum – Západočeská galerie 2013.

Igor Zabel, „My“ a ti „Jiní“. In: Jiří Ševčík, Pavlína Morganová, Terezie Nekvindová, Dagmar Svatošová (eds.), *České umění 1980-2010, Texty a dokumenty*. Praha, VVP AVU 2011, s. 303-312.

13. Estetické problémy umění: krása, vznešeno, dekadence

Antika, kalokagathia, krása a ošklivost ve středověkém umění, ideál krásy v renesanci a klasicismu, pojmy krásy a vznešena v Kantově estetice.

Vysoké umění a kýč, populární kultura a avantgardní umění.

Françoise Coblenceová, *Dandysmus: Povinnost pochybnosti*. Prostor, Praha 2003.

Arthur Danto, *Zneužití krásy: estetika a pojem umění*. Bratislava: Kalligram, 2008.

Umberto Eco, *Dějiny krásy*. Praha: Argo 2005.

Clement Greenberg, Avantgarda a kýč. In: *Revue Labyrint* číslo 7–8, Praha 2000, s. 69–74.

Tomáš Kulka, *Umění a kýč*. Praha: Torst 2014 (3. vyd.)

Lyotard, J. F.: Okamžik, Newman. In: Týž, *Putování a jiné eseje*. Praha: Hermann a synové 2001.

Barnett Newman, *Umělec – kritik*. Řevnice: Arbor vitae 2004.

Naomi Wolf, *Mýtus krásy*. Praha: Aspekt 2000.

Pavel Zahrádka, *Vysoké versus populární umění*. Olomouc: Periplum 2009.

14. Přístupy a problémy v současném umění

Vznik současného umění, rozdíly vůči modernímu umění, konceptuální a postkonceptuální umění, spekulativní obrat, repolitizace (aktivismus, umění spolupráce, edukativní obrat)

Hans Belting, *Konec dějin umění*. Praha: Mladá fronta 2000.

Karel Císař, *Abeceda věcí*, Praha: UMPRUM 2014.

Arthur Danto, Konec umění. In: *Estetika* 1998, č. 35, s. 1-18.

Gilles Deleuze – Félix Guattari, *Tisíc plošin*. Praha: Herrmann a synové 2010.

Michel Foucault, *Myšlení vnějšku*. Praha: Herrmann a synové 2003.

Václav Janošík (ed.), *Objekt*. Praha: Kvalitář 2015.

Kondrad Liessmann, *Filozofie moderního umění*. Olomouc: Votobia, 2000.

Sešit pro umění, teorii a příbuzné zóny, 21/2016 (tematické číslo o spekulativním obratu).

Jan Zálešák, *Umění spolupráce*. Praha: AVU 2011.